

Nr 93.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän; given Stockholms slott den 6 mars 1953.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän.

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

Propositionens innehåll.

I propositionen föreslås något ökade möjligheter att under korta tjänstgöringsperioder uppskjuta verkställigheten av arrestbestraffningar till tjänstgöringsperiodens slut för att därigenom undvika olägenheter för utbildningen.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän.

Härigenom förordnas, att 5 § lagen den 30 juni 1948 om disciplinstraff för krigsmän skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

5 §.

Den som — — — — — fall medgives.

Avbrott i eller uppskov med verkställigheten av arrest må äga rum i den mån det finnes nödvändigt med hänsyn till tjänsten eller den arresterades hälsa eller då synnerliga skäl därtill eljest föreligga.

Avbrott i eller uppskov med verkställigheten av arrest må äga rum i den mån det finnes nödvändigt med hänsyn till tjänsten eller den arresterades hälsa eller då synnerliga skäl därtill eljest föreligga. *Som sådant synnerligt skäl skall anses att under tjänstgöringsperiod, vilken ej överstiger fyrtio dagar, verkställighet ej kan ske utan olägenhet för utbildningen.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1953.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 februari 1953.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet anmäler t. f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Lindell, fråga om *ändring i lagen om disciplinstraff för krigsmän* samt anför därvid följande.

Gällande bestämmelser.

Enligt lagen den 30 juni 1948 om disciplinstraff för krigsmän utgöres sådant straff av — förutom disciplinbot — arrest i minst tre och högst trettio dagar, varje dag räknad till tjugufyra timmar. Arrest verkställs i militärhäkte, och arrestant deltar under arresttiden icke i tjänstgöring, såvida ej i straffbeslutet annorlunda förordnats på grund av tjänstens krav eller eljest föreliggande särskilda skäl. Om arrest utan tjänstgöring finnes medföra fara för arrestantens hälsa, skall arrestanten under hela strafftiden eller vad därav kan återstå deltaga i tjänstgöring. Därjämte stadgas, att om strafftiden överstiger tio dagar, arrestanten skall deltaga i tjänstgöring under den överskjutande tiden.

Arrest kan ådömas antingen av domstol eller av befälhavare. Domstols dom är genast verkställbar; däremot kan befälhavares beslut om arrest i regel verkställas först när det vunnit laga kraft mot den dömde genom att fullföljdstiden, två dagar efter delgivning, utgått eller den dömde avgivit nöjdförklaring (43, 54, 55 och 91 §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948).

Vare sig arrestbestraffning ådömts av domstol eller befälhavare, skall den i regel verkställas så snart den är verkställbar, och verkställigheten skall fortgå i en följd (91 § militära rättegångslagen, 40 § kungörelsen den 19 november 1948 angående den militära rättsvården). Undantagen är angivna i 5 § andra stycket disciplinstrafflagen. Enligt detta lagrum må avbrott i eller uppskov med verkställigheten av arrest äga rum i den mån det finnes nödvändigt med hänsyn till tjänsten eller den arresterades hälsa eller då synnerliga skäl därtill eljest föreligger.

I detta sammanhang bör också beröras bestämmelserna i inskrivningsförordningen den 30 december 1941 om värnpliktigs rätt att tillgodoräkna arresttid såsom tjänstgöring. Enligt 131 §, sådan denna lyder jämlikt förordning den 25 maj 1951, skall värnpliktig, som på grund av arrestbestraffning varit frånvarande från tjänstgöring under mer än en tiondel av det antal dagar tjänstgöringen omfattar, i regel hemförlovas. Den som sålunda hemförlovas äger icke tillgodoräkna sig tiden för frånvaron och under vissa förhållanden får han ej heller tillgodoräkna sig tjänstgöring som han fullgjort före hemförlovningen.

Framställning om lagändring.

I skrivelse den 7 november 1952 har överbefälhavaren — efter samråd med cheferna för armén, marinen och flygvapnet — tagit upp frågan om verkställande av arrestbestraffningar som ådömts i samband med repetitionsövningar med krigsorganiserade förband. Efter att ha omnämnt att dylika övningar, omfattande trettio dagar, för befäl fyrtio dagar, förekommit sedan år 1950 och avsåges skola komma till stånd även i fortsättningen, har överbefälhavaren anfört:

Erfarenheterna ha visat att stora svårigheter föreligga att på ett ändamålsenligt sätt tillämpa arreststraff vid brott som begås av värnpliktiga inkallade till nyssnämnda övningar. Detta är ur disciplinär synpunkt så mycket mer olägligt som fylleriförseelserna i samband med inryckningarna under de senaste åren i oroväckande grad ökat och även andra brott mot krigstukten förekomma.

Sedan överbefälhavaren redogjort för innehållet i gällande stadganden om verkställighet av arreststraff, fortsätter överbefälhavaren:

Vid tillämpningen av de nu återgivna författningsbestämmelserna ha följande erfarenheter gjorts.

Ådömes den brottslige arrest utan tjänstgöring medför detta stora olägenheter för utbildningen. Är det en person i nyckelbefattning — t. ex. inom en pjässervis — som genom arreststraffet uteblir, kan sålunda de övriga värnpliktigas och därmed förbandets utbildning äventyras. Under alla omständigheter går dyrbar övningstid förlorad, vilket är betänkligt med hänsyn till den starkt begränsade tid som står till förfogande.

Därtill må läggas att om strafftiden överstiger tre dagar (för befäl fyra dagar) — en tiondel av tjänstgöringstiden — den värnpliktige skall hemförlovas och inbeordras kommande år. Detta medför att han måste omkrisplaceras, vilket kan orsaka svårigheter, särskilt i fråga om vissa specialister vilka äro svåra att ersätta.

Om å andra sidan den brottslige ådömes arrest med tjänstgöring, innebär detta i många fall att straffet icke får den avskräckande verkan som eftersträvas. Saken må här belysas med följande.

Under repetitionsövningarna förläggas förbanden ofta i tält eller på annat fältmässigt sätt. Det kan då inträffa — särskilt vid ogynnsam väderlek — att arrestlokalen är betydligt bekvämare än den ordinarie förläggningen. Utnyttjas åter tillfälliga arrestlokaler kan den ur psykologisk synpunkt ytterligt ogynnsamma situationen uppkomma, att extra personal måste kommenderas för vakthållning och att den straffade får det drägligare än vaktmanskapet.

Enligt överbefälhavarens åsikt skulle olägenheterna avhjälpas därest

verkställandet av arreststraff i de av honom nämnda fallen kunde regelmässigt uppskjutas till tidpunkten för de värnpliktigas utryckning. Enär bestämmelserna i 5 § andra stycket disciplinstrafflagen icke syntes medge ett sådant förfarande, hemställde överbefälhavaren om erforderlig lagändring.

Yttranden.

Över överbefälhavarens framställning har, efter remiss, yttranden avgivits av riksåklagarämbetet, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Västra Sverige, riksdagens militieombudsman och föreningen Sveriges audiotörer.

De båda *hovrätterna*, *militieombudsmannen* och *nämnda förening* har förklarat sig icke ha något att erinra mot lagstiftning av den innebörd överbefälhavaren angivit.

Riksåklagarämbetet har däremot anfört vissa principiella invändningar. Sålunda uttalar ämbetet, bland annat, att det ifrågasatta förfarandet att uppskjuta verkställandet av arreststraff innebure ett avsteg från den i den militära kriminallagstiftningen genomgående principen att ådömt arreststraff skulle verkställas så snart som möjligt. Ämbetet anför vidare att vissa praktiska svårigheter syntes kunna uppstå om ett större antal arreststraff efter utgången av en repetitionsövning på en gång skulle befordras till verkställighet. Skulle tillgängliga arrestlokaler icke förslå, kunde det tänkas bli nödvändigt att beträffande någon eller några av de dömda ytterligare uppskjuta verkställigheten. Denna kunde då icke ske utan att den värnpliktige rycktes från sin civila gärning. Olägenheterna därav vore enligt ämbetets mening uppenbara. Sammanfattningsvis vill ämbetet ifrågasätta om de med gällande bestämmelser förbundna olägenheterna är av den betydelse att de uppväger de betänkligheter av principiell och praktisk art som kan anföras mot förslaget.

Hovrätten över Skåne och Blekinge anför, att ehuru den föreslagna lagstiftningen icke i och för sig stode i överensstämmelse med den av hänsyn till disciplinen påkallade skyndsamheten med disciplinstraffs verkställande, så behövde dock ur disciplinbevarande synpunkt icke några erinringar resas mot förslaget. Hovrätten berör jämväl förslagets förhållande till bestämmelserna om hemförlovning och tillgodoräkning av tjänstgöring och anför därom:

Enligt gällande bestämmelser i inskrivningsförordningen föranleder frånvaro från tjänstgöring på grund av avtjänande av arreststraff under minst fyra dagar av en repetitionsövning (för befäl fem dagar) avräkning av strafftiden från tjänstgöringstiden samt hemförlovning, i vissa fall utan rätt att såsom tjänstgöringstid tillgodoräkna ens den före straffverkställigheten fullgjorda tjänstetiden. I dessa fall innebär ett uppskov med straffets verkställande till efter repetitionsövningen i regel en fördel även för den värnpliktige, som ju därigenom undgår hemförlovning och därav föranledd ny inkallelse. Om en värnpliktig däremot ådömes arrest allenast tre dagar (för befäl högst fyra dagar) under repetitionsövningen må han tillgodoräkna arresttiden såsom tjänstgöringstid. I sådant fall kan ett uppskov med straffverkställighe-

ten till efter repetitionsövningens slut anses innebära ett kvarhållande för »effertjänst» i annat fall än i 131 § inskrivningsförordningen i lagrummets nuvarande lydelse medger. Det kan väl ifrågasättas om ej ett så kortvarigt arreststraff bör kunna utan hinder för utbildningen inpassas i slutet av repetitionsövningen. Skulle så ej kunna ske, bör emellertid ett uppskov med straffverkställigheten till efter tjänstgöringsperiodens slut tillåtas även i detta fall. Ett sådant uppskov bör emellertid ske endast om det verkligen är nödvändigt med hänsyn till utbildningen vid förbandet.

Hovrätten tillägger att det skulle kunna ifrågasättas om icke 5 § andra stycket disciplinstrafflagen redan i sin nuvarande lydelse medger avbrott i och uppskov med verkställighet även i nu avsedda fall. Enligt vad hovrätten säger sig ha inhämtat har stadgandet på flera håll tillämpats så utan att detta givit anledning till anmärkning, medan man på andra håll icke vågat ur stadgandet utläsa en befogenhet till sådant uppskov med verkställigheten. Om lagrummet i sin nuvarande lydelse inrymmer möjlighet till uppskov i nu avsedda fall, skulle ett auktoritativt uttalande härom vara tillräckligt. Det syntes dock lämpligt att tillåtligheten av uppskov i nu förevarande fall markerades genom en ändring av lagrummet. Hovrätten förordar emellertid, att ändringen allenast gives formen av ett förtydligande tillägg.

Militieombudsmannen anför att, enligt vad han under sin ämbetsverksamhet erfarit, vederbörande militära chefer ofta vid avgörandet av frågor rörande verkställighet av arreststraff, som ålagts till repetitionsövningar inkallade värnpliktiga, ställts inför problem som i olika hänseenden berett svårigheter. Dessa svårigheter syntes väsentligen ha haft sin grund däri, att hithörande författningsbestämmelser icke är avfattade under hänsynstagande till de särskilda förhållanden, som föreligger i samband med de repetitionsövningar med krigsorganiserade förband vilka kommit till stånd först i tiden efter tillkomsten av den nya militära straff- och processlagstiftningen.

Till en början berör militieombudsmannen frågan om förhållandet mellan de bestämmelser som reglerar frågan huruvida arrestbestraffning skall verkställas med eller utan tjänstgöring. Därvid kommer han till det resultatet att det måste ligga i sakens natur att arreststraffets karaktär av att i princip utgöra en total isolering av den dömda från hans omgivning icke skall rubbas utan att först möjligheten undersökts att genom uppskov med verkställigheten överkomma de hinder, som från tjänstesynpunkt kan föreligga för straffets verkställande utan tjänstgöring.

Till denna redogörelse anknyter militieombudsmannen det uttalandet, att enligt hans mening starka skäl talar för en lagändring av den innebörd som angives i överbefälhavarens framställning. Även om de nuvarande bestämmelserna i 5 § andra stycket disciplinstrafflagen om uppskov med och avbrott i verkställandet av ålagt arreststraff kan i viss mån inrymma möjlighet att under krigsförbandsvisa repetitionsövningar låta anstå med straffverkställigheten till tjänstgöringsperiodens slut, lämnar dessa bestämmelser uppenbarligen icke det utrymme för en dylik åtgärd som påkallas av hänsyn till de särskilda förhållanden varunder dessa övningar måste genomföras för att fylla sitt ändamål.

Militieombudsmannen upptar därefter till undersökning spörsmålet huruvida den av överbefälhavaren föreslagna ordningen att i här avsedda fall straffverkställigheten regelmässigt skall kunna uppskjutas till tidpunkten för de värnpliktigas uttryckning kan antagas i något hänseende komma att för de värnpliktiga medföra olägenheter som talar emot förslagets genomförande. Han kommer därvid till det resultatet, att straffets verkställande under tjänstgöringsperioden, om hemförlovning blir följden, icke kan för den bestraffade innebära någon fördel i förhållande till det läge som inträder om verkställigheten uppskjutes till periodens slut. Tvärtom syntes situationen snarare i många fall bliva den motsatta, i det att för den hemförlovade kan komma att föreligga skyldighet att i en senare tjänstgöringsomgång ånyo fullgöra av honom före straffverkställighetens påbörjande redan utförd tjänstgöring.

Slutligen berör militieombudsmannen också det ökade behov av arrestlokaler som vid en lagstiftning av den föreslagna innebörden kan uppkomma vid truppförbanden vid slutet av ifrågavarande tjänstgöringsperioder. Några olägenheter av betydelse synes honom dock, med ledning av vunna erfarenheter från de förband där uppskovsförfarandet redan tillämpas, knappast behöva befaras. I mån av behov torde, anför han, i många fall föreligga möjlighet att låta verkställigheten ske i annat militärhåkte än vid det egna förbandet. Under alla förhållanden vore det uppenbart att de svårigheter som föreligger att med den nuvarande ordningen behörigen tillgodose kravet på att repetitionsövningarna skall kunna genomföras utan menliga störningar måste tillmätas avgörande betydelse framför de till synes föga grundade farhågorna för att straffverkställigheten i enstaka fall icke skall kunna taga sin början i omedelbar anslutning till tjänstgöringsperiodens slut. Om några olägenheter i sådant hänseende tilläventyrs kommer att framträda, syntes det ligga närmast till hands att överväga sådan jämkning av gällande bestämmelser om militärhåkten att det med begränsning till nu avsedda fall blir tillåtet att i mån av behov inrätta tillfälliga arrestlokaler.

Departementschefen.

Som överbefälhavaren anført är det angeläget att de korta tider som anslagits åt repetitionsövningar med krigsorganiserade förband blir effektivt utnyttjade. Betydande olägenheter med hänsyn till utbildningen kan, som överbefälhavaren visat, uppkomma, om tjänstgöringstid bortfaller genom att arrestbestraffningar verkställas under tjänstgöringsperioden. Förlust av tjänstgöringstid skulle kunna undvikas om man i större utsträckning än disciplinstrafflagen nu förutsätter kunde låta arrestbestraffning verkställas med tjänstgöring, men ett sådant tillvägagångssätt skulle tydligen vara otillfredsställande ur disciplinär synpunkt. Man synes därför i stället böra undersöka om man ej kan komma till rätta med svårigheterna genom att medela uppskov med verkställigheten av arrestbestraffningarna.

Möjligheterna till dylikt uppskov är nu starkt begränsade i det att uppskov med verkställigheten — liksom avbrott däri — må beslutas, förutom när hänsyn till den arresterades hälsa påkallar det, endast i den mån det

finnes nödvändigt med hänsyn till tjänsten eller när synnerliga skäl eljest föreligger. Visserligen är det angeläget, framför allt av disciplinära skäl, att verkställigheten av arrestbestraffning ej fördröjes. Häremot står emellertid de skäl som talar för att under de nu ifrågavarande övningarna undvika att arrestbestraffningar verkar störande för utbildningen. De senare skälen får enligt min mening anses vara så tungt vägande att det bör ges möjlighet att mera regelmässigt uppskjuta verkställigheten. Om så skulle erfordras, bör uppskov kunna meddelas ända till tjänstgöringsperiodens slut. Med hänsyn till den restriktiva utformning som uppskofs- och avbrottsbestämmelserna erhållit i disciplinstrafflagen — vid vars tillkomst övningar av det nu aktuella slaget ej förekom — synes det tveksamt om bestämmelserna medger en dylik tolkning. Jag anser därför en viss jämkning av 5 § andra stycket böra vidtagas. Till den nuvarande lagtexten torde sålunda böra fogas en ny punkt av innehåll att som sådant synnerligt skäl som enligt lagen kan föranleda uppskov eller avbrott skall anses att under tjänstgöringsperiod, som ej överstiger fyrtio dagar, verkställighet ej kan ske utan olägenhet för utbildningen.

Såsom militieombudsmannen framhållit torde det ej behöva befaras att den sålunda föreslagna ordningen kommer att medföra svårigheter att bereda erforderligt arrestutrymme vid tjänstgöringsperiodernas slut.

Genom en utvidgning av uppskovsmöjligheterna kommer de värnpliktiga att i större utsträckning få avtjäna arrestbestraffning efter utgången av den tjänstgöringsperiod, till vilken de inkallats. Detta förhållande kan emellertid inte anföras som ett skäl mot utvidgningen. Som militieombudsmannen påpekat skulle nämligen ett mera regelmässigt uppskov närmast vara fördelaktigt för de bestraffade, eftersom verkställighet under tjänstgöringstiden i regel måste föranleda hemförlovning och inkallelse till en annan tjänstgöringsperiod, eventuellt utan rätt till tillgodoräknande ens av tjänstgöringstiden före verkställigheten.

Lagändringen torde böra träda i kraft den 1 juli 1953.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän*.

Föredraganden hemställer, att lagrådets yttrande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Olle Lundberg.

¹ Denna bilaga, som är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 27 februari 1953.

Närvarande:

justitieråden NISSEN,
HELLQUIST,
KARLGREN,
regeringsrådet ECKERBERG.

Enligt lagrådet denna dag tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 20 februari 1953, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet, hovrättsrådet B. Lassen.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Olle Lundberg.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 mars 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 27 februari 1953 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 20 i samma månad remitterade förslaget till lag angående ändrad lydelse av 5 § lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän.

Med förmälan, att förslaget av lagrådet lämnats utan erinran, hemställer föredraganden, att detsamma måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Axel Nilsson.